

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סא/א

ויבן ה' אלהים את הצלע רב ושמואל חד אמר פרצוף וחד אמר זנב בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למאן דאמר זנב מאי אחור וקדם צרתני כדרבי אמי דאמר רבי אמי אחור למעשה בראשית וקדם לפרוענות בשלמא אחור למעשה בראשית דלא אברי עד מעלי שבתא אלא וקדם לפרוענות פורענות דמאי אילימא פורענות דנחש והתניא רבי אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקללה מתחילין מן הקטן בגדולה מתחילין מן הגדול דכתיב וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו וגו' בקללה מתחילין מן הקטן בתחלה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם אלא פורענות דמבול דכתיב וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה ברישא אדם והדר בהמה בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב וייצר בשני יודי"ן אלא למאן דאמר זנב מאי וייצר כדרבי שמעון בן פיזי דאמר רבי שמעון בן פיזי אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב זכר ונקבה בראם כדרבי אבהו דרבי אבהו רמי כתיב זכר ונקבה בראם וכתוב כי בצלם אלהים עשה את האדם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראת שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד

ספר כללים ראשונים - כלל כח

כח) ענין אחור באחור, ופנים בפנים, והנסירה, שיעורי הקרבות או הריחוק של התחתונים עם המשפיע העליון נשער בענין האחור ופנים. כי האחוריים הם בחינת ההרחק, כאדם שפונה מחבירו שהופך עורף אליו, והפנים הם בחינת הקירוב. והיינו ההארות וההשפעות שאין שם סבר פנים, אלא אדרבא סילוק וריחוק, נקראים אחוריים. וההארות וההשפעות שיש שם סבר הפנים והקירוב נקראים פנים. והנה קצה הריחוק הוא אחור באחור, וקצה הקירוב הוא פנים בפנים. כי אחור באחור - זה הופך פניו לכאן וזה הופך פניו לכאן, וזהו מה שפונים זה מזה, ואין פונים זה לזה כלל, אלא איש לדרכו מקצהו. ופנים בפנים הוא ההפך, ששם כל הפניה וכל ההתדבקות. והאמצע שבין שתי קצוות אלה הוא הפנים באחור או אחור בפנים, כי האחד פונה והאחד לא. והנה כשהתחתונים בשלימותם, הם נגשים לפניו ית' כביכול בלב גס, כאשה לבעלה, והוא פונה אליהם באהבה. ומצב זה הוא היות נוק' פב"פ עם הז"א. אך בהיותם בלתי תיקון הוא היותם אב"א, שאין להם מצח להרים ראש לפניו, ואף הוא אינו פונה להם באהבה, אפס כי הם נשואים מני רחם, והם דבקים בו ית' מצד היות הנשמה חלק אלוה ממעל, ובבחי' זאת לא יתפרדו מעולם ועד עולם. ולכן נוק', אפילו כשהיא אחור באחור - כותל אחד לשניהם, כי בבחינת קשר מוטבע בין הקדושה העליונה, כלל הארותיו ית', ונשמות ישראל - אין ביניהם פירוד. אך כשהם חסידי ההשלמה, לא יהיו המה אלא נסבלים ממנו, אך לא שיפנה להם באהבה רבה, ולא שיהיה להם הרמת פנים לפניו: והנה אפילו קודם רדת הנשמות לעולם, הנה מצד מציאותם העצמי הם נסבלות ממנו ית', ואינם נפרדות ממנו, ונהנים מאורו, ואדרבא, אין להם כח זולת מה שמקבלות ממנו, אך בבושת הפנים, כמאן דאכיל דלאו דיליה. וזהו מצב נוק' שזכרנו אב"א, שכל כוחה אינו לה אלא מז"א. והנה זה ככל שאר הנבראים שפועלים בכח מוכרח, ואין להם ענין מעצמם, זולת מה שמקבלים מן השורש העליון. אבל ברצות הקב"ה שתהיה העבודה בבני אדם, שהיא מה שאינו בידי שמים, הנה יצטרך שהרצון העליון יתן להם ענין שבו לא יהיו צריכים לו ית', כמו שצריכים בשאר הדברים, ויוכלו לפעול מצד עצמם כבחירתם. וזה נעשה במה שאימא יוצאה מז"א, ונכנסת בנוק', ונוסרת אותה ממנו, ובונה אותה שלא על ידו. וזה מה שנותן בשורש התחתונים כח בלתי מצטרך אל ההארה העליונה, אלא מוטבע בעצמם, שלא יפעלו בכח מוכרח, אלא בכח בחירי. והיא הנותנת להם שבח ומעלה, שמשם והלאה נוגע להם לבוא אל פני המלך, וליחשב אצלו כאשה לבעלה, ושיהיה המלך פונה אליהם באהבה, כי הם המשוונים לשבח מכל שאר הבריות, שיש להם המעשה הבחירי הזה. והוא המועיל יותר לבריאה, והנותן לה השלימות, כמ"ש. ונמצאים שותפים עמו ית' בקיום עולמו והשלמתו:

ספר רסיסי לילה - אות לה

ובכל ראש השנה שהוא זכר ליום בריאת אדם דלכן כל באי עולם עוברים וכו' ספרי חיים וספרי מתים וכו'. כי

בריאת האדם הוא במאמר נעשה אדם ודרשו חז"ל (בראשית רבה ח, ה) שאמר למלאכי השרת ונעשו כתות כתות וכו' אמר להם עד שאתם מדיינים כבר נעשה אדם פירוש מלאכים הם הכוחות שונות שישד השם יתברך שכולם כלולים באדם שהוא בצלם אלהים בעל הכוחות כולם וכפי מספר הכוחות הם מספר המלאכים. ומדיינים היינו כל כח נתגלה ונתברר ענינו איך הוא באדם אם לטב וכו' וממילא על ידי זה כבר נעשה אדם. כי עשייתו יתברך האדם אינו אלא על ידי ההתבוננות בכל מיני כוחותיו דזהו במאמר נברא העולם. כמו שאמרו בשבת (ק"ט ריש ע"ב) דדיבורו של השם יתברך כמעשה ודיבורו של השם יתברך הוא עולם המלאכים כמו שדרשו ז"ל (מדרש רבה בלק כ, יח) על פסוק (במדבר כג, ה) וישם ה' דבר בפי בלעם מלאך. ועל ידי שהם מדיינים ומבררים כוחותיהם שהם פרטי כוחות האדם ממילא נעשה אדם בעולם העשייה הכולל כל מיני כוחות ההם והוא אדם הראשון הכולל כל צאצאיו כמו שאמרו בשמות רבה (מ, ג) דכולם תלויים באיפת אדם הראשון:

והיינו דכל הנפשות ספרי חיים וספרי מתים אינם אלא קומה אחד שלימה הכלולה מכל מיני כוחות שונות היוצאים בפרט בפרטי נפשות. וכל ראש השנה מתעורר זה כידוע דזה כל ענין קדושת הזמנים דישראל מקדשי על ידי אתערותא דלתתא בא אתערותא דלעילא הראוי לזמן ההוא בזה שכבר היה. ובהתעוררות ההתבוננות בכוחות אדם ממילא כל באי עולם עוברים וכו' כולן בסקירה אחת דהיינו בהתבוננות דנעשה אדם:

ומצד התבוננות בכוחותיו בא כח השינה גם כן והפלת התרדימה וכידוע מטעם האריז"ל סוד הדורמיטא דזעיר אנפין בראש השנה שהשופר בא לעורר זעיר אנפין משינתו. וביאור זה כידוע דאצילות הוא מה שהאציל השם יתברך מאור כבודו הבלתי בעל תכלית להשגת אדם. והיינו מה שהאדם משיג מאמיתות השם יתברך מצד מידותיו המשמשות בעולם זה נקרא עולם האצילות שנאצל מאמיתותו הבלתי מושג להיות מושג והוא ממש כקומת האדם שהוא המשיג כפי כוחות השגותיו כך הוא מדת ההשגה. וזהו זעיר אנפין דאצילות שהוא צורתו של יעקב אבינו ע"ה החקוקה בכסא הכבוד שהוא כלל ישראל שהם המשיגים. וכפי מדת השגתם הוא הוא עצמו מדת ההשגה הנאצלת וכאשר הם בשינה והעדר ההשגה הרי נקרא דזעיר אנפין ישן כביכול מאחר שאין אדם בעולם המשיג אמיתותו. ועיקר עולם אצילות הוא ההשגה ממנו יתברך המושג לבני אדם. ולכן הפלת תרדימה דאדם הראשון נקרא שינת זעיר אנפין:

וזה מתעורר בכל ראש השנה ענין בריאת היצר הרע שמזה ויבוא גם השטן בתוכם להתיצב (איוב א, ו) הוא היצר הרע שישד השם יתברך בעולמו בכלל המלאכים שהם כוחות האדם יש גם כח זה דשינה ויושב בטל כישן שהוא השתקעות בדמיונות ומזה בא ההשטנה. וקול שופר מעורר משנתו היינו קולות דקודם מתן תורה דברא תורה תבלין והתעוררות לתורה היה בקול שופר המעורר משינת מצרים הקודמת. וכן כל שופר שבראש השנה הוא התחלת התעוררות לעסק התורה תבלין בכל השנה כולה כל חד לפום דרגא דיליה על ידי מצות שמיעת קול שופר בראש השנה הוא זוכה להתעורר משינתו בכל ימות השנה כולה ולהשתדל בתורה: